

12. ආසේවන ප්‍රත්‍යයේ ක්‍රියාශීලී

ජාතියෙන් සමාන අන්තිම ජවන, එල ජවන වර්ජන පුර්ව පුර්ව වූ ලෝකික ජවන සන්සාලිස හා වෛතසික දෙපණස ආසේවන ප්‍රත්‍යය ධර්මයෝ ය.

ප්‍රථම ජවන, එල ජවන වර්ජන පශ්චිම පශ්චිම ජවන එක්පණස හා වෛතසික දෙපණස ආසේවන ප්‍රත්‍යයේ ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයෝ ය.

ප්‍රථම ජවන වූ කාම ජවන එකුන්තිස ය, ආචර්ජන ද්වය ය, විපාක සිත් සතිස ය, වෛතසික දෙපණස ය, චිත්තජ රූප ය, ප්‍රතිසන්ධි එකුන්තිස ය, වෛතසික දෙපණස ය, චිත්තජ රූප ය, ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප ය, බාහිර රූප ය, ආහාරජ රූප ය, ඝාතූජ රූප ය, අසංඥ සත්ත්ව කර්මජ රූප ය, ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූප ය යන මේ ධර්මයෝ ආසේවන ප්‍රත්‍යයේ ප්‍රත්‍යනීකයෝ ය.

ආසේවන පච්චයෝ - (ආ - නැවත නැවතත්, සෙවනං - කිරීම, පහළ කරවීම) "නැවත් නැවතත් පහළ කරවීම" යැයි දක්වන ලද බැවින් තනි ධර්ම විශේෂයක් පමණක් නැවත නැවතත් පහළ කෙරේ ය යන කාරණය ප්‍රකට වේ. එබැවින් වක්ඛුචිඤ්ඤාණයෙන් අනතුරුව සම්පට්ච්ඡනය, සම්පට්ච්ඡනයෙන් අනතුරුව සන්තිරණය ආදී වශයෙන් අසමාන වූ ධර්ම විශේෂයන්ගේ පහළ කරවීම ආසේවනය නො වේ. එක් ජවන විශේෂයක් ඉපදීමෙන් අනතුරුව එම ජවන විශේෂය ම නැවත නැවතත් පහළ කරවීම ආසේවනය වේ යැයි දත යුතු වේ. වෙනත් ක්‍රමයකින් කිවහොත් තමා සමඟ සමාන භාවයෙන් පසු පරමාර්ථයන් නැවත පහළ කරවීම සඳහා තමාගේ ශක්තිය ලබාදීම, ස්වකීය ශක්තිය ගැල්වීම (සුවඳ ගල්වන්නාක් මෙන්) ආසේවනය නම් වේ.

ආසේවනයේ ප්‍රයෝජනය - මේ ආකාරයට සමාන වූ ධර්ම විශේෂයක් නැවත නැවතත් පහළ කිරීම, ස්වකීය සමාන ශක්තිය ගැල්වීම හේතුවෙන් පසු පසුව උපදින ධර්මයන් තමාට අදාළ කාරණයෙහි ප්‍රභූණභාවයක් ලබන බැවින් ශක්තිමත් වීම මෙහි ප්‍රයෝජනය යි. උදහරණයක් ලෙස - ග්‍රන්ථයක් හදරන විට දී මූලික එය අපහසු වුව ද පියවරෙන් පියවර ශක්තිමත් වූ කල්හි එය පහසු කටයුත්තක් වේ. එම අවස්ථාවේ දී මූලික ඉගෙන ගන්නා කොටස් පසු පසු ඉගෙන ගන්නා කොටස් පහසුවෙන් ඉගෙන ගැනීම පිණිස උපකාර වේ. එබැවින් තමාට අනතුරුව උපදන ධර්මයන් ශක්තිමත් වීම සඳහා උපකාරක වන ශක්තිය ආසේවන ශක්තිය නම් වේ යැයි දත යුතු වේ.

අටුවා - ආසෙවනවිදේන අනන්තරානං පගුණබලවභාවාය උපකාරකො ධම්මො ආසෙවනපච්චයො, ගන්ථාදීසු පුරිමාපුරිමාහියොගො වීය.

මූලටීකා - කුසලාදිභාවෙන හි අත්තනා සදිසස්ස පයොගෙන කරණියස්ස පුනප්පුනං කරණං පවත්තනං ආසෙවනවිදේයො. අත්තසදිසනාපාදනං වාසනං වා

(අටුවාවේ 'ගන්ථාදීසු' යන්නෙහි ගන්ථාදීසු යන පාඨය ගත් පෙර ඇඳුරුවරයෝ "වස්ත්‍රයක් සුවඳ ගල්වන විට දී පෙර පෙර සුවඳ ගල්වීම පසු පසු වඩාත් හොඳින් සුවඳ ලැබීම සඳහා උපකාරක වේ" යන අදහස දැක්වූහ. එම උපමාව අටුවාවේ නොපැමිණිය ද ගැලපේ.

ඉහත ටීකා පාඨයේ "පයොගෙන - ප්‍රයෝගයෙන්, කරණියස්ස - කරන ලද ධර්මයන්" යන වචනය ජවන් නොවන්නා වූ ධර්මයන් සහ එලජවනයන් නිෂේධනය කරයි. සැබවි - වේතනාහිනිරෝපණ භාවයෙන් යමක් කරන්නා මෙන් ජවනයන්ගේ පවතින ස්වභාවය විපාකයන්හි නො පවතියි. ඒවා කර්මානුකූලව මෙම භවයේ දී ඉබේ ම පහළ වන්නා වූ ධර්මයෝ වෙත්. ආවර්ජනයෝ ද වේතනාහිනිරෝපණයෙන් යමක් කරන්නා වූ ධර්මයෝ නො වෙත්. ජවනයෝ වනාහි ඒවායේ පහළ වීමට පූර්ව භාගයෙහි පහළ කරගැනීමට ද, පහළ වූ පසු බලවත් වීම සඳහා ද ප්‍රයෝගයන් සිදුකොට පහළ වන්නා වූ ධර්මයෝ ය.

ප්‍රත්‍යය - "ජාතියෙන් සමාන අත්තිම ජවන" යන්නෙහි කුසල, අකුසල, ක්‍රියා ජාති වශයෙන් ද සමාන වන්නා වූ ජවනයන්ගේ අවසාන ජවනය යි. සත්වරක් පහළ වන විට දී සත්වන ජවනය ද පස්වරක් පහළ වන විට දී පස්වන ජවනය ද ධ්‍යාන විචිචල දී අවසාන ජවනය මීට අදාළ වේ. එම ජවනයන්ට අනතුරුව පසුව එම විචිචලේ උපදන ජවනයක් නොමැති බැවින් එම ජවනයෝ ආසෙවන ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය නොවන බැවින් අත්හරිනු ලබන්නාහ. විස්තර කියන්නෙමි - අවුරුදු හැත්තෑවක් වයසැති මනුෂ්‍යයෝ කුඩා කල පටන් ක්‍රමානුකූලව අවුරුදු හතළිහක් පමණ කාලය දක්වා ශක්තිමත් වී ඉන් අනතුරුව ක්‍රමානුකූලව දුර්වල වී අවුරුදු හැත්තෑවේ දී පමණ අභාවයට යන්නාක් මෙන්, වෘක්ෂයන් උපරිමයට වැඩුණු පසු නැවතත් ජලය වත්කළේ ද වැඩීමක් නොමැතිව ක්‍රමානුකූලව අභාවයට යන්නාක් මෙන්, එම ප්‍රථම ජවන සතෙහි ප්‍රථම ජවනයෙහි ශක්තිය දෙවන ජවනය ලබයි, දෙවන ජවනයෙහි ශක්තිය තුන්වන ජවනය ලබන අතර සතරවන ජවනයේ දී උපරිම ශක්ති මට්ටමට පැමිණේ. ඉන් අනතුරුව

සතරවන ජවනය පස්වැනි ජවනයට ශක්තිය ලබාදෙන්නේ නමුදු ක්‍රමානුකූලව ශක්තිය අඩු වී සත්වන ජවනයේ දී තවදුරටත් ජවන පහළ කිරීමේ ශක්තිය නොමැති බැවින් එතැන දී ජවන සන්නතිය නතර වේ. මෙසේ සත්වන ජවනයේ ආසෙවන ශක්තිය අවසන් වන අතර ආසෙවන ප්‍රත්‍යය භාවයෙන් (එම ශක්තිය නොමැති වීම හේතුවෙන්) අටවැනි ජවනයක් පහළ නො කරයි. මෙම ක්‍රමයට අනුව ඉහතින් කී සෙසු අවසාන ජවනයන්හි ආසෙවන ශක්තිය නොමැති බව දැන යුතු වේ. (මෙම සත්වැනි ජවනය ආසෙවන ශක්තියෙන් පසු පසු ජවන් පහළ වීම සඳහා ප්‍රත්‍ය වීමට නොහැකි වූයේ නමුදු ඇතැම් කර්මයක දී සත්වැනි ජවනයට පැමිණීමෙන් පසුව ම එය ශක්තිමත් වේ. එබැවින් ඉතා බලවත් වන්නා වූ ආනන්තරිය කර්ම ආදිය සත්වන ජවනයේ දී සිදු වේ.)

මෙම ප්‍රත්‍ය ධර්මයන්හි ලෝකික ධර්මයන් පමණක් ඇතුළත් වේ. මාර්ග ජවනයන් මඟින් එකවර ක්ලේශයන් ප්‍රභාණයට කටයුතු කරන බැවින් තමාට අනතුරුව එල ධර්මයන් පහළ කරනු පිණිස ශක්තියක් ලබාදීමට කටයුතු නො කරයි (බ්‍යාපාරයක් නො කරයි). එබැවින් මාර්ග ජවනයේ ආසෙවන ශක්තියක් නොමැත. එල ධර්මයෝ වනාහි කර්මානුකූලව ලැබෙන්නා වූ එලධර්ම මාත්‍රයක් වන අතර එය පහළ කරවන්නා වූ විශේෂ ශක්තියක් නැත. එබැවින් එල ජවන සහ සියලු විපාකයෝ ආසෙවන ප්‍රත්‍යයට ඇතුළත් නොවීම පමණක් නොව ක්‍රමානුකූලව උපදින්නා වූ එල ධර්මයන් වීම හේතුවෙන් අන්‍යයන්ගේ ශක්තියක් නොලැබීම නිසා ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ධර්මයන්හි ද ඇතුළත් නො වේ. ආවර්ජන සිත් දෙක ද ප්‍රකට වන්නා වූ අරමුණට චිත්ත සන්නතිය යොමු කරනු විනා එහි ශක්තිය පසු සිත්වල නොගල්වන බැවින් ආසෙවන ශක්තියක් නොමැති වීමෙන් ආවර්ජනයෝ ප්‍රත්‍ය ධර්මයන්හි ඇතුළත් නො වේ. තමාට පෙර උපදින භවාංගයේ ආසෙවන ශක්තිය නොමැති බැවින් ඒවා ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ධර්මයන්හි ඇතුළත් නො වේ.

ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යතීක -

- කාමජවන වාරයෙහි බොහෝ සෙයින් ජවන් සතක් උපදින ස්ථානයේ දී "ප්‍රථම ජවනය ප්‍රත්‍ය ය - දෙවන ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය, දෙවන ජවනය ප්‍රත්‍ය ය - තෙවන ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය, මේ ආදී වශයෙන් සයවන ජවනය ප්‍රත්‍ය ය - සත්වන ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය" යනුවෙන් දැන යුතු වේ.

- මහද්ගත අර්පණා ජවනවාරයන්හි පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගෝත්‍රභූ, ධ්‍යාන ආදී අනුපිළිවෙළින් සිත් පහළ වන විට දී “පරිකර්මය ප්‍රත්‍ය ය උපචාරය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය. මේ ආදී වශයෙන් ගෝත්‍රභූ සිත ප්‍රත්‍ය ය ධ්‍යාන ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය, සමාපත්තිවල දී පෙර පෙර ධ්‍යාන සිත ප්‍රත්‍ය ය පසු පසු ධ්‍යාන සිත ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය” යනුවෙන් දත යුතු වේ.
- සෝවාන් මාර්ග විටියෙහි “ගෝත්‍රභූ සිත ප්‍රත්‍ය ය මාර්ග ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය” මතු මාර්ගවල දී “වෝදනය ප්‍රත්‍ය ය මතු මාර්ග ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ය” යැයි දත යුතු වේ.
- ගෝත්‍රභූ වෝදනයන් සහ ධ්‍යාන මාර්ගයන්හි කාමාවචර සහ මහද්ගත යැයි ද, කාමාවචර සහ ලෝකෝත්තර යැයි ද භූමි වශයෙන් හේදයක් පැවතුණේ නමුදු කුසල ජාතිය වශයෙන් එකිනෙකට සමාන බැවින් ගෝත්‍රභූ වෝදන දෙසිත ධ්‍යාන සහ මාර්ගයන්ට ආසේවන ශක්තියෙන් ප්‍රත්‍යය වේ. පරිකර්ම උපචාර යනාදී ලෙසින් සිත් උපදනා විටදී ආරම්භක පරිකර්මය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයේ ඇතුළත් නොවේ. පරිකර්මය දෙවරක් හෝ තෙවරක් උපදින අවස්ථාවක් ද ඇත. එවිට දෙවන සහ තෙවන පරිකර්මය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන්හි ඇතුළත් වේ. (විටී භාෂාටීකාව බලන්න)
- අභිඤ්ඤා මරණාසන්න ආදී විටීන්හි ද ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන් විටී භාෂාටීකාව අනුව ගන්න. මේ අනුව අවසාන ජවනය ප්‍රත්‍යය නො වේ, ප්‍රථම ජවනය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න නො වේ. එල ජවනය ප්‍රත්‍යය ද ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ද නො වේ. එබැවින් අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයේ එන “පුරිමානි ජවනානි පච්ඡමානං ජවනානං ආසේවනපච්චයො” යන පාඨය යථාලාභ නයෙන් සලකා සුදුසු පරිදි පැමිණෙන අදාළ ජවනයන් පමණක් ගත යුතු වේ.